

LA PREMSA CLANDESTINA A CATALUNYA. AGENCIA POPULAR INFORMATIVA, CINC ANYS DE CONTRAINFORMACIÓ (1972-1977)

JAVIER TÉBAR HURTADO

La premsa clandestina del període 1939-1977 ens pot oferir unes possibilitats per a l'estudi del franquisme que, fins ara, no han estat ni de bons ni de dolts. La seva anàlisi no s'ha de limitar estrictament a les organitzacions polítiques antifranyquistes, sinó que s'ha d'ampliar també a la premsa sindical: dels òrgans d'organitzacions, però també dels comitès de fàbrica, de les entitats cíviques: associacions de veïns i de defensa dels drets humans, de les publicacions de caràcter contrainformatiu, etc.

Aquest tipus de premsa adquireix un valor, com a material d'estudi històric, que caldria tenir molt en compte. Tot i que, com ha advertit Josep Fontana, la seva anàlisi ha de fer-se amb molta prudència i tenint en compte el context sociològic en el qual sorgí.¹

En tot cas, el que avui podem constatar és una situació poc engrescadora quant a les possibilitats de fer estudis sistemàtics d'aquesta mena de premsa. La seva localització, molt sovint formant part de col·leccions privades, el seu estat de conservació —l'escassa qualitat de la impressió i dels materials d'aquesta documentació— i també la possibilitat d'accedir a la seva consulta són limitats i plens d'entrebancs. No endebades, Eugeni Giralt ha assenyalat les dificultats d'un pas que hauria de ser previ, com és ara tirar endavant l'ambiciós projecte d'editar un catàleg de la premsa clandestina a Espanya (1939-1979) a partir del conjunt dels materials conservats als centres de documentació i d'estudi catalans. Una aportació

1. J. FONTANA, pròleg a P. A. HERAS CABALLERO, *La oposición al franquismo en las comarcas de Tarragona (1939-1977)*, Tarragona, El Mèdol, 1991.

que vindria a enriquir el coneixement actual que en tenim gràcies a les diverses aportacions fetes fins ara.²

Amb tot, sembla necessari analitzar la premsa clandestina per a poder resseguir totes aquelles situacions conflictives silenciades o tergiversades des dels mitjans de comunicació de l'Estat franquista.

El règim franquista va tenir en la premsa i els mitjans de comunicació de masses un dels mecanismes més importants per al control social i va ser una peça clau de l'aparell de dominació que va instaurar-se amb la fi de la Guerra Civil.

En aquest sentit, he considerat suggestiva una aportació, tot i que sigui puntual, a l'estudi de la premsa clandestina. Això significava, evidentment, una delimitació cronològica i temàtica en aquesta comunicació. L'heterogeneïtat d'aquest tipus de premsa ens ha menat a plantejar una aproximació a una de les experiències de «contrainformació» catalanes. L'elecció de l'Agència Popular Informativa (API) ha estat estimulada pel fet que comptàvem amb la possibilitat d'accedir a tota la documentació que avui se'n conserva.³

La meua intenció és exposar a grans trets les seves característiques formals i situar-la en el context en el qual sorgí. En tot cas, no tinc l'objectiu de dur a terme una anàlisi acurada dels seus continguts i de llur evolució mitjançant el buidatge sistemàtic de les publicacions que va impulsar. Si volem, es pot dir que allò que pretenc és donar a conèixer una nova font hemerogràfica per a la gent que està interessada en l'estudi del franquisme tardà i de la transició política espanyola.

Sense deixar de banda aquesta intenció, m'he plantejat, però, la possibilitat de fer una descripció dels seus orígens i de la seva trajectòria, a la qual s'afegeix una breu anàlisi, que caldria aprofundir, de les línies generals de les seves declaracions programàtiques, de les seves maneres de fun-

2. E. GIRAL, «La premsa política existent a les biblioteques de Barcelona», *Quaderns del CeDoc*, núm 1, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Ciències de la Informació, 1991, p. 18. Entre els treballs que s'han de consultar destaquem: el del mateix E. GIRAL, «Periodisme en temps difícils. L'escola del CIC (1964-1974)», dins ALEMANY *et al.*, Barcelona, Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1989; J. de CORA, *Panfletos y prensa antifranquista clandestina*, Madrid, Ediciones 99, 1977; J. CREXELL, *Prensa catalana clandestina 1970-1977*, Barcelona, Crit, 1977; E. GIRAL I RAVENTÓS, *Prensa clandestina i de l'exili (1939-1976)*, inventari de la col·lecció del CEHI; F. F. MORAGÓN, *Prensa clandestina al País Valencià (1962-1977)*, València, E. Climent, 1980; J. OLIVER, J. PAGÉS i P. PAGÉS, *La prensa clandestina (1939-1956). Propaganda y documentos antifranquistas*, Barcelona, Bruguera, 1978; A. VILADOT, *Nacionalisme i premsa clandestina (1939-1951)*, Barcelona, Curial, 1987.

3. La col·lecció completa de les publicacions d'API, com també els documents que ens han donat les dades per a refer la descripció dels seus orígens i la seva trajectòria, es conserva a la Fundació Arxiu Històric de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

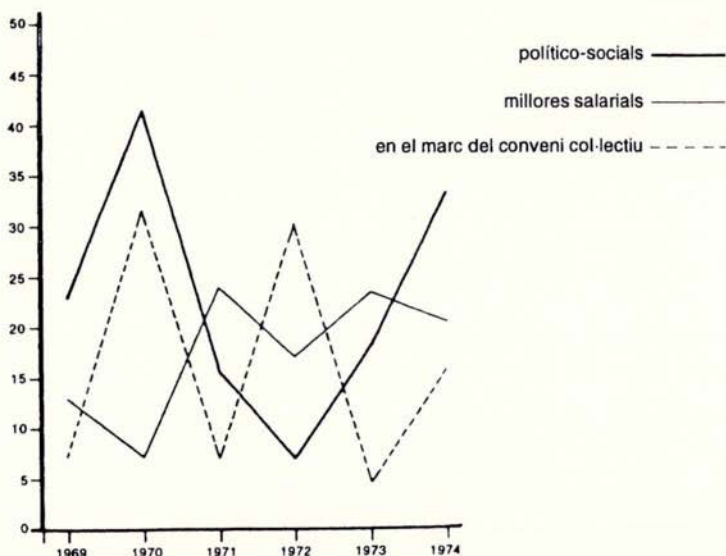
cionar, de les limitacions que imposava el context sòcio-polític a la tasca «contrainformativa» i del suport amb el qual comptava aquest tipus d'iniciatives.

A l'inici de la dècada dels anys setanta s'aprecia un grau constant i elevat de conflictes col·lectius de treball, les motivacions dels quals oscil·len entre les de tipus laboral i salarial i les de caràcter sòcio-polític.

Així, en un document confidencial del Ministeri de Treball, elaborat l'any 1972, podem apreciar la manifesta preocupació del règim respecte a la difusió de les informacions de qualsevol tipus de conflictes i d'accions que tinguessin lloc, especialment les relacionades amb els treballadors:

Los medios de comunicación social, especialmente la Prensa, tienen indudablemente cada día mayor trascendencia en las situaciones conflictivas relacionadas con el mundo laboral [...]. Una valoración del contexto informativo en torno al conflicto produce en general una impresión favorable a la posición de los huelguistas. Crear un clima de repulsa de estas actitudes conflictivas comprendemos que es difícil, pero es una parte principal del éxito.⁴

Un creixement de la conflictivitat entre la població treballadora va succeir el decret d'estat d'excepció que desfermà la dura repressió iniciada l'any 1969, especialment dirigida contra el moviment obrer: judici de Burgos, conflictes a SEAT i la tèrmica del Besòs, etc.

Font: *Informe sobre conflictos colectivos de trabajo*, 1974. Madrid: Ministerio de Trabajo, 1976, p. 33.

4. Document confidencial del Ministeri de Treball sobre informació i conflictivitat laboral, 1972. Fragments extrets del *Manifest fundacional d'API*, 1972.

Com mostrem en aquest gràfic, el punt d'inflexió de les reivindicacions de caràcter sòcio-polític es podria situar al voltant de l'any 1972; aleshores aquestes reivindicacions i les de caràcter salarial prengueren una mateixa línia ascendent. Les autoritats eren molt clares respecte a les orientacions que havien d'aplicar-se en la premsa:

En las orientaciones que se dan a los medios informativos debe incluirse, con carácter preferente en los próximos meses, la de que silencien o reduzcan al máximo la mayor parte de las noticias o informaciones sobre conflictos.⁵

La societat espanyola tenia a l'àrea urbano-industrial barcelonina —el major nucli de població obrera de l'Estat espanyol— el centre on es donava el grau de conflictivitat més elevat en termes absoluts, segons les dades proporcionades pel Ministeri de Treball. Unes dades que, tot i que s'han d'utilitzar amb una certa prudència, són de les poques amb què comptem.

Any 1969			Any 1972		
PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total	PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total
Guipúscoa	133	27,1	Barcelona	135	15,8
Biscaia	113	23,0	Biscaia	130	15,3
Oviedo	102	20,8	Guipúscoa	98	11,5
Barcelona	36	7,3	Oviedo	91	10,7
Sevilla	26	5,3	Madrid	79	9,5
Lleó	14	3,1	Pontevedra	77	9,0

Any 1970			Any 1973		
PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total	PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total
Guipúscoa	501	31,4	Barcelona	286	30,7
Granada	371	23,3	Guipúscoa	109	11,7
Barcelona	155	9,7	Biscaia	108	11,6
Biscaia	131	8,2	Navarra	105	11,3
Oviedo	127	8,0	Oviedo	80	8,6
Sevilla	100	6,3	Madrid	46	5,0

Any 1971			Any 1974		
PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total	PROVÍNCIES	Nombre de conflictes	Percentatge sobre el total
Barcelona	139	22,6	Barcelona	714	31,2
Oviedo	108	17,5	Guipúscoa	523	22,8
Biscaia	69	11,2	Biscaia	397	17,3
Guipúscoa	68	11,0	Madrid	124	5,4
Madrid	51	8,3	Navarra	96	4,2
Navarra	33	5,3	Oviedo	72	3,1

Font: *Informe sobre conflictos colectivos de trabajo*, 1974,
Madrid: Ministerio de Trabajo, 1976, p. 14-15.

5. *Ibidem*.

Les «consignes» oficials posaven de manifest el grau de mediatització de la informació. I va ser en aquest marc socio-polític on van sorgir una sèrie d'experiències «contrainformatives», entre les quals es trobava l'Agència Popular Informativa. Aquesta naixia amb la voluntat de constituir-se en una resposta al bloqueig informatiu que el règim imposava.

API era un organisme impulsat per un grup de periodistes provinents, majoritàriament, de l'Escola de Periodisme de l'Església; una iniciativa impulsada com a alternativa crítica a l'escola de periodisme oficial. A més, comptava amb la participació d'unes altres persones no vinculades directament a la professió però igualment interessades en l'experiència contrainformativa. El caràcter professional evidentment no significava pas una posició apolítica del grup, però tampoc l'adscripció de tots ells a una organització política concreta; ans al contrari, el col·lectiu tenia una composició heterogènia amb una ideologia que podem definir genèricament d'esquerra. Era format per militants del PSUC i ex-militants amb posicions crítiques envers aquesta organització, per gent del col·lectiu Cuadernos Rojos i per uns quants més que es definien com a independents.⁶

Aquesta iniciativa es traduí en cinc anys d'experiència contrainformativa. El col·lectiu era format per un grup tècnic i organitzatiu amb tasques de coordinació executiva i de continuïtat que comptava amb una xarxa de col·laboradors, corresponsals i lectors, individuals i col·lectius, que permetien la recollida d'informacions, l'elaboració, la producció i la distribució dels seus materials, com també la canalització del seu finançament. Hi havia una voluntat d'estendre aquesta xarxa de col·laboradors amb la intenció de desenvolupar «una red [...] en todas las comarcas catalanas y en el resto del Estado español, como base de su propia existencia y organización. Esta orientación tenderá a establecer núcleos colectivos de «contraindicación» coordinados, susceptibles de actuar en todo momento de manera autónoma, fundamentalmente en los períodos de crisis política o represión».⁷ En aquest sentit, caldria aprofundir l'efectivitat d'aquesta xarxa de la qual parlen, el seu funcionament i la seva extensió.

Aquesta coordinació, segons que exposava el grup d'API, volia que els posés en contacte amb unes altres experiències del mateix tipus que es

6. Entrevista oral a Alfons Labrador feta el dia 17 d'octubre de 1991. Entre els components del col·lectiu API hi havia el grup de professionals de la informació: Jaime Aznar, Lluís M. Bassets, Enric Bastardas, Lluís M. Bonet, Andreu Claret, Alfons Labrador i Jordi Socías com a tècnic. Després s'hi van incorporar o hi van col·laborar uns altres periodistes, entre ells Humbert Romà, Ferran Sales, Josep Gifreu, Amparo Tuñón, Antoni Reig, etc., a més d'unes quantes persones en les activitats d'impressió i de distribució. Com a exemple, hem de dir que en els moments de màxima activitat de l'Agència les persones que s'encarregaven només de les diferents tasques de distribució eren al voltant de deu.

7. *Balanç de més d'un any d'experiència d'API*, novembre 1973.

desenvolupaven; per exemple, el de l'Agencia Democràtica de Informació, de Madrid, «en aras de un intercambio de informaciones y experiencias, y con vistas a su coordinación».⁸

La creació d'aquesta xarxa d'informació i de col·laboració imposava al nucli tècnic i organitzatiu d'API de dotar-se dels mecanismes que asseguressin l'aplicació de la més estricta clandestinitat en tots els nivells de la seva activitat. Un objectiu que sembla que es va aconseguir satisfactòriament si tenim en compte que no va haver-hi cap detenció de la gent relacionada amb les tasques del col·lectiu.⁹

Les seves activitats es van iniciar el maig de 1972 i la seva forma fonamental de divulgació de les informacions va ser el butlletí quinzenal *API*, en llengua castellana i amb la voluntat de fer ús del bilingüisme.

Tot i així, es donà una certa irregularitat en la seva publicació, que anà acompanyada de les publicacions de dossiers, de documents i d'un número especial d'una revista on es recollien 103 títols de premsa clandestina.¹⁰

Pertal d'atendre les notícies d'última hora sobre un fet o acció destacable es creà un «servei urgent», que adoptà el caràcter de separata, per a donar la màxima difusió estatal i internacional de fets com, per exemple, els conflictes i l'ocupació de SEAT, la detenció dels participants en l'Assemblea de Catalunya, l'execució de Puig Antich i la detenció dels membres de la Unión de Militares Democrátas, entre d'altres. La seva finalitat era promoure un moviment de solidaritat al seu voltant.¹¹

L'activitat d'API va tenir continuïtat fins al maig de 1976, quan sortí el butlletí número 70. I solament hi va haver un breu parèntesi de vuit mesos, entre abril i novembre de 1975, durant els quals va quedar suspesa per voluntat pròpia. Una decisió que, entre algunes altres raons, es va prendre perquè consideraren que el paper informatiu que API complia havia estat modificat en certa manera. Aquesta decisió estava directament relacionada amb el context de l'anomenada «apertura» informativa del primer govern Arias Navarro, el 1974, en allò que es va anomenar «el espíritu de febrero».

8. *Manifest fundacional d'API*, abril 1972.

9. Labrador diu que «no va haver-hi cap caiguda, tot i que ens van espantar alguna vegada. Recordo quan la policia va escorcollar el pis de M. del Mar Bonet, on va trobar diversos materials relacionats amb API, o quan Humbert Romà va estar a punt de ser detingut en la reunió de l'Assemblea de Catalunya a l'església de Santa Maria Mitjancera».

10. *API. Revista de premsa clandestina*, 1, Barcelona, març 1974.

11. Segons les dades recollides en l'entrevista mantinguda amb A. Labrador, «la infraestructura, completament autònoma, [...] va difondre les seves publicacions a Catalunya, a tot l'Estat i a quinze països».

Tanmateix, no va ser més que això, un miratge darrera el qual s'amagava un enduriment màxim de la política del règim.

Aquest fet portà API a reprendre la seva tasca, i l'octubre del mateix any es recompongué. Aquesta segona etapa, amb els mateixos objectius que la primera, va finalitzar el maig de 1976, inserida, aquesta vegada sí, en un nou context polític que va fer considerar al col·lectiu d'API com a innecessària la seva continuïtat.

API: un projecte antifrancista, independent i unitari de fer informació

Tot seguit ens proposem descriure els objectius i l'orientació que va adoptar API durant els cinc anys de la seva existència. Aquest apartat se centrarà més en els aspectes programàtics que no en els relacionats amb els seus resultats pràctics, ja que no estem en condicions d'aportar gaires elements sobre quin era el grau d'incidència de les seves publicacions en la societat catalana, quina era la seva difusió geogràfica, com va evolucionar, quin era el perfil sociològic dels seus lectors, etc.

El caràcter antifrancista d'API, la tasca en el terreny informatiu amb una independència total i, especialment, el caràcter unitari van ser els punts definitoris de l'Agència. Davant el bloqueig informatiu que imposava el règim, manifestat amb tota claredat al document confidencial del Ministeri de Treball abans citat, API es plantejava una qüestió fonamental: «¿Cómo romper este bloqueo? ¿Cómo suministrar una información veraz, rápida, continua y generalizada?»¹²

Els objectius per a aconseguir-ho eren prou ben definits en el que en podríem considerar la «carta fundacional»:

- suministrar informaciones a los militantes y organizaciones que participan en las luchas obreras y populares;
- popularizar y extender las acciones y características de la lucha popular ante la opinión pública;
- incidir directa y permanentemente sobre la prensa legal, a escala del país e internacionalmente, para conseguir la publicación del máximo número de informaciones relativas a las acciones o acontecimientos sociales y políticos que se producen diariamente.¹³

Les seccions habituals amb què comptava eren: informacions polítiques, moviment obrer, moviment popular, repressió i documents confidencials. Se

12. *Carta fundacional d'API*, abril 1972.

13. *Ibidem*.

n'hi afegien d'altres segons l'evolució dels esdeveniments, com, per exemple, ensenyament, premsa, etc.

Així, doncs, entre les informacions a què considerava que havia de donar una atenció especial n'hi havia bàsicament dues al voltant de les quals giraria la resta. Aquests dos temes eren: la realitat nacional catalana i els fets, les accions i les manifestacions unitàries del moviment popular.¹⁴

Pel que respecta a la qüestió de la defensa del fet nacional català, API afirmava:

[...] surgida en Cataluña, entiende dar importancia primordial a las informaciones relacionadas con la realidad nacional catalana y su movimiento popular [...]. En este sentido, buscará un estrecho contacto con todos los núcleos, publicaciones e instituciones catalanas en el exilio o la emigración.¹⁵

Tanmateix, ha de dir-se que API era qualificada en certs àmbits nacionalistes com a «premsa espanyolista», en gran part a causa de la prioritat que donava al castellà. Respecte a l'ús del castellà, el col·lectiu d'API considerava que «hasta el momento han sido exclusivamente razones de carácter económico —y la ausencia de ayuda al respecto— las que han impedido la normal publicación de todos los materiales de A.P.I. en edición bilingüe, uno de los principales objetivos de A.P.I.».¹⁶

Les raons que donava API de l'ús del castellà s'han de situar tenint-ne en compte la voluntat d'emmarcar la seva tasca dintre del context sociològic de l'Estat espanyol. Feia, doncs, una consideració de caràcter pragmàtic respecte a la seva incidència en el conjunt de la població catalana i, al mateix temps, la seva coordinació en la canalització d'informació amb la resta de l'Estat i amb la premsa internacional. Així, a les seves declaracions exposava:

API ha utilizado para difundir sus materiales la lengua castellana. Esta circunstancia se ha debido exclusivamente, y así lo hemos hecho constar

14. Document *Balance de más de un año de API*, setembre 1973.

15. *Ibidem*.

16. API feia aquesta argumentació al seu document *Balance de más de un año de API* i, d'una manera habitual, feia una reiteració de les conseqüències que la manca d'infraestructures havia tingut sobre la impossibilitat de treure les publicacions en bilingüe continuadament. Així, al número 67 del butlletí d'API de la seva col·lecció en castellà, de 5 de febrer de 1976, es deia: «Con el presente Boletín, API comunica que a partir del nº 66 (16-1-76) publica conjuntamente con su tradicional edición en castellano, la edición en catalán, que desde su creación [...] ha sido una de las principales preocupaciones y un objetivo básico de todo el Colectivo.» Sobre aquest aspecte, J. Crexell ha considerat que el seu ús del castellà responia exclusivament a la posició ideològica d'API, a la qual es referia dient que tenia «un llenguatge i un enfocament espanyolista». Vegeu J. CREXELL, *Premsa catalana clandestina...*

en múltiples ocasiones, a la imposibilidad económica de ofrecer una doble edición de nuestros boletines, como era nuestro deseo. La publicación únicamente en lengua catalana no nos era viable, dado que nuestros boletines han llegado a todo el Estado español y a numerosos países europeos. La intención de utilizar por parte de API la lengua catalana como vehículo irrenunciable de expresión ha quedado, por otra parte, patente con la publicación, a instancias de la Asamblea de Catalunya, del «Report de treball sobre la campanya per a l'ús oficial de la llengua catalana». Los repetidos ataques de que hemos sido objeto calificándonos de «españolistas» por parte de quienes parecen enarbolar la lengua catalana como única justificación ideológica, tampoco encuentran validez en nuestra continuada publicación de noticias políticas y de luchas obreras y provenientes de todo el Estado español.¹⁷

A més de considerar necessari mantenir un canal d'intercanvi de documentació amb els grups similars i altres fonts informatives de la resta de l'Estat, el col·lectiu d'API, en la seva argumentació, valorava que hi havia una relació directa amb les necessitats del mateix moviment polític i social que s'havia generat a Catalunya considerant que, «como elemento esencial de la problemática del movimiento popular catalán, A.P.I. ejercitará el derecho al uso de la lengua catalana, siempre y cuando ello no repercuta en una menor difusión, dentro y fuera de Cataluña, de las informaciones concernientes al movimiento popular catalán, lo cual iría, en definitiva, en contra de sus propios intereses».¹⁸

Aquesta posició portava l'Agència a donar prioritat a les informacions que feien referència al moviment popular i al moviment obrer, ja que pel seu caràcter es consideraven part integrant del moviment popular «en el frente de la información». Això era exposat al projecte de programa elaborat al seu primer balanç global sobre la tasca desenvolupada:

(4) A.P.I. considera que su función primordial es la difusión más rápida posible de todas aquellas informaciones vinculadas al movimiento popular en Cataluña (y las principales del resto de España), con el fin de conseguir el más amplio alcance, tanto dentro como fuera del país.

(5) En particular, A.P.I. se esforzará por resaltar las informaciones concernientes al movimiento obrero, así como la revelación y denuncia de los aspectos y engranajes del aparato del Estado.¹⁹

En aquest sentit, API situava els grups que en criticaven l'espanyolisme com la gent que, alhora, consideraven esquerranes les posicions del

17. *Comunicado de API*, Barcelona, abril-maig 1975. El col·lectiu hi exposa algunes de les raons relacionades amb la tasca pròpia d'API per les quals s'ha decidit de suspendre'n les activitats.

18. *Balance de más de un año de API*, setembre 1973.

19. *Balance de más de un año de API*, ibídem.

col·lectiu. API responia a això dient que «no es extraño, y sí coherente (con esta crítica), que hayamos sido igualmente acusados de “gauchistes”. A este respecto, API reafirma una vez más su profundo respecto por todas las organizaciones del movimiento obrero y popular, y declara que no es misión de una agencia informativa antifranquista prejuizar ni excluir a nadie».²⁰

Evidentment, les posicions d'API, on hi havia una pluralitat política, eren a l'esquerra política. Això es pot apreciar en algunes de les seves declaracions programàtiques, on es prenen unes posicions clarament anticapitalistes:

(6) A.P.I. aspira a desempeñar un papel esencial en la lucha del movimiento popular en el frente de la información, denunciando el carácter antidemocrático de la actual situación en España impuesto tanto por el régimen político en vigor como por el control de la inmensa mayoría de las publicaciones por parte de los grupos de presión al servicio de los intereses capitalistas.²¹

Respecte al tractament de la informació, dins del mateix col·lectiu hi havia present una voluntat de donar un caràcter participatiu a aquesta tasca. Aquest era, en tot cas, el desig que s'hi feia explícit quan es considerava que «las decisiones de carácter programático o general serán discutidas y adoptadas tras un proceso de discusión en el que intervengan los diversos niveles organizativos de API y especialmente por Redacción-Finanzas».²²

En principi, davant les dificultats que imposava la clandestinitat, hem de prendre aquestes declaracions amb una certa prudència. En tot cas, pot ser que aquest model d'organització, amb un alt contingut participatiu, fos, més que una realitat, un desig a assolir. És a dir, si no s'aprofundeix el funcionament organitzatiu d'aquest tipus de instruments contrainformatius, no es poden copsar els mecanismes d'implicació de la gent i les formes —probablement de les més inversemblants— emprades per a posar-se en contacte amb els diferents col·laboradors.

En opinió del col·lectiu d'API, l'objectiu de trencar el bloqueig informatiu, com també d'oferir i de rebre informació del moviment popular en el seu sentit més ampli, solament es podria assolir amb la creació d'un instrument bàsic a tota xarxa general informativa, sense que estigués sota l'exclusivitat de cap de les organitzacions polítiques antifranquistes. I justament aquest instrument bàsic és aquell en què API aspirava a constituir-se:

20. *Comunicado de API, op. cit.*

21. *Balance de más de un año de API, op. cit.*

22. *Comunicado de API, abril-maig 1975, op. cit.*

Una agencia informativa basada en una exigente profesionalidad, sin ningún tipo de sectarismo o seguidismo hacia una determinada organización política, y con los requisitos propios de toda actividad clandestina.²³

Aquesta era una concepció d'independència en la tasca informativa des d'una perspectiva absolutament unitària i en el seu servei al conjunt d'organitzacions que componien el moviment d'oposició antifranquista. Això la portava a dir que API «velará constantemente por la veracidad de las informaciones recogidas con el fin de evitar todo tipo de triunfalismo, partidismo o sectarismo, buscando completar esas informaciones con las fuentes más directas posibles».²⁴

En aquest sentit, l'element essencial per a aconseguir-ho era constituït per un plantejament bàsic d'autofinançament mitjançant l'establiment d'un «sistema de abono a nuestros servicios, tanto a escala individual como a nivel de organizaciones populares, y medios de información del país y del extranjero» amb els mecanismes de seguretat propis de l'activitat clandestina.²⁵

El paper a fer per API pretenia ser de caràcter coordinador; és a dir, el mitjà pel qual la fluïdesa i l'intercanvi de la informació fossin possibles sense entrebancs ideològics:

A.P.I. se ofrece como un canal técnico a través del cual sin condicionamientos ni ideológicos ni económicos, sin censura de ningún tipo, pueden y deben expresarse todos los componentes del movimiento popular, individual y colectivamente, y especialmente aquellos vinculados con fuentes de información de carácter confidencial.²⁶

Al seu comunicat de suspensió, API considerava aquest aspecte com «el logro más valioso de nuestra experiencia», el qual asseguraven que «se había mantenido inalterado» durant la seva trajectòria;²⁷ una posició que remetia a un dels acords del seu programa d'actuació.

La voluntat de fer participar en les activitats de l'Agencia i d'estendre-les al conjunt de la gent que hi col·laborava i al moviment d'oposició al règim feia desitjable, segons API, crear mitjans de relació i d'autocrítica propis. Aquest compromís, almenys formalment, el tenia la gent que componia el col·lectiu quan estava d'acord que API havia de fer un esforç «constantemente por someterse al control crítico de colaboradores, corresponsales, lectores y

23. *Carta fundacional d'API, op. cit.*

24. *Balance de más de un año de API, setembre 1973.*

25. *Ibidem.*

26. *Balance de más de un año de API, op. cit.*

27. *Comunicado de API, op. cit.*

organizaciones diversas del movimiento popular. Estas críticas, opiniones y sugerencias serán recogidas y hechas públicas a fin de contribuir a depurar la función que tiene asignada A.P.I. y la “contrainformación” en general».²⁸

Tanmateix, la tasca de crear una agència antifranquista independent i amb un enfocament unitari no va ser, ni de molt, una bassa d'oli. A les dificultats que imposava la mateixa clandestinitat també es van afegir les pròpies tensions internes i les respostes, no sempre estimulants, que venien des de fora del grup. En aquest sentit, API feia una valoració del primer any de la seva experiència on recollia aquest conjunt d'elements per buscar una interpretació de les seves deficiències:

Un rápido balance autocrítico de este período no puede pasar por alto las numerosas lagunas informativas, la deficiente calidad manifestada en ocasiones, la falta de rigor, la incapacidad y el sectarismo mostrado en algunos momentos. A pesar de las dificultades con que se encuentra en su tarea, la falta de colaboración manifestada por algunos grupos, y a pesar de las propias trabas impuestas por la obligada clandestinidad, API considera que tales deficiencias son producto no sólo de su falta de experiencia, sino también de su composición y organización. Y estima oportuno así exponerlo pública y abiertamente.²⁹

En aquesta mena de plantejaments, alhora que se'ns hi parla d'una voluntat d'indpendència en la informació, també podem trobar certs elements d'anàlisi sobre algunes característiques del joc i de les relacions que hi havia establertes entre les organitzacions polítiques antifranquistes. Des d'API es feia una valoració crítica de les actituds que, en general, adoptaven aquestes organitzacions en plantejar la necessitat de donar suport —fonamentalment econòmic— a un projecte com el d'API, que es volia desenvolupar al marge de l'exclusivisme d'unes directrius ideològiques determinades, com també d'una dependència econòmica:

El apoyo de las diferentes organizaciones, aunque en muchos casos más moral que material, ha existido en líneas generales. No obstante, la evolución de la situación política en los últimos tiempos ha conducido a que muchas organizaciones, en especial las que cuentan con una correlación de fuerzas más favorable, hayan considerado como menos prioritario apoyar una iniciativa como la de API, que suponía un continuo contraste de las diferentes opciones políticas, y han concentrado sus esfuerzos en impulsar su propio medio de difusión. Con alguna notable excepción, otros sectores con menos posibilidades de divulgar sus opiniones y que hubieran

28. *Comunicado de API*, ibídem.

29. *Comunicado de API*, ibídem.

podido contribuir decididamente al apuntalamiento de API no han sabido, o no han querido, ver la utilidad que ésta representaba para ellos.³⁰

L'altre vessant que API considerava especialment important per a la seva tasca era dirigir-se als professionals de la informació per intentar estimular la creació dels mitjans democràtics dintre de la professió que permetessin actuar «en el terreno del contenido de la información y en la denuncia y lucha contra todo tipo de censura».³¹ Això constituïa una intervenció en l'àmbit laboral dels professionals de la informació amb l'orientació de trencar l'aïllament «a que son sometidas las redacciones y a la denuncia de múltiples formas de represión gubernamental y patronal ejercidas sobre sus componentes».³²

Sembla, però, que els resultats en aquest camp foren molt desiguals, i les respostes de suport des del sector progressista de la professió molt migrades, segons les declaracions que es van fer en el moment de la suspensió d'API:

Por lo que respecta al sector progresista de la profesión periodística debe señalarse que con la excepción de varios profesionales, que a lo largo de toda la experiencia o en diferentes momentos han participado o colaborado de forma entusiasta, el apoyo no ha existido. Esto no excluye, ni mucho menos, nuestra más que posible responsabilidad en no haber sabido vincular de forma más eficaz a este sector.³³

30. *Comunicado de API*, ibídem.

31. *Balance de más de un año de API*, op. cit.

32. Ibídem

33. Ibídem.